

CULTURA POLITICĂ A TINERETULUI ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Autor: Ciumac Inga

Coordonator: dr.conf. Vangheli Ion

În contextul unei societăți aflate într-un proces îndelungat de tranziție spre Bine, se cere o schimbare urgentă. În cazul Moldovei, o țară cu puține resurse naturale, investițiile în resursele umane reprezintă strategia-cheie. Constituind un sfert din populația țării, tinerii sunt resursa ei cea mai valoroasă.

Deaceea promovarea culturii politice în rândurile tineretului devine tot mai inevitabilă, pentru că numai scoțându-le indiferența față de mediul socio-politic în care se află aceștia, și cultivându-le valori morale înalte, cunoștințe durabile despre țara în care trăiesc, despre istoria acesteia, precum și abilitatea de a-și forma o convingere fermă despre ceea ce-și doresc, ar putea duce la schimbarea mult așteptată anume din partea lor - a tinerilor.

Cuvinte cheie: Stat, cultură politică, tranziție politică, democratizare, generație, tineret, mediu socio-politic, mișcare socială, individ, Politologie.

Republica Moldova de la 1991 începe să urmeze calea revenirii la firesc susținând examenul unei tranziții multidimensionale, care probabil s-a perpetuat până în prezent. Aceasta este însoțită de metamorfoza întregului sistem de semnificații ale existenței umane. Politica nu doar impregnează existența umană, dar se și modulează pe această existență. Astfel a avea o nouă politică înseamnă a avea încă dinainte, inobservabilă, o nouă formă de existență. Statul actual, inexplicabil în ce fază se află: de o democrație cu aluzii autocrate, sau o autocrație care pretinde de a fi considerată democrată, are o caracteristică evidentă: este omniprezent.

În condițiile contemporane atestăm o creștere continuă și puternică a rolului statului în controlul societății. Este foarte consistentă aici observația lui Caius Dragomirescu, care constată următoarele: Într-un stat totalitar totul se petrece *din inițiativa* statului. Într-un stat autoritar totul se petrece *sub controlul* statului. În statul liberal totul se produce cu *co-participarea* statului, iar în cel democrat totul se petrece *în prezența* statului. Nimic din viața omenească nu decurge neimpozat, fără protecția poliției, fără a sta sub scutul armatei, fără a se afla în schimb informational cu instituțiile educației publice și nimic nu rămâne în afara razei de acțiune a organelor propagandei (în unele regimuri) sau a purtătorilor de cuvânt ai organelor puterii (în alte regimuri). Relația cu statul devine, cea mai valorizată pentru individ. Mediatorul cel mai important în relațiile sociale și chiar interindividuale a ajuns a fi statul. Familia, credința religioasă, creația artistică și intelectuală nu mai funcționează decât pe baze elaborate de stat sau sub protecția statului și în limitele de importanță și semnificație oferite de stat.

Astfel petru a nu cădea sub o influență inconștientă a dominației politicii și puterii statului, orice individ trebuie să-și cultive o cultură politică, aptă de a-l automediatiza.

Cultura politică poate fi definită ca un ansamblu de cunoștințe și reprezentări politice, valori și orientări politice, obiective politice și modele de comportament politic.

Cultura politică a societății din Republica Moldova este în continuă transformare. Ea nu se poate schimba brusc, deoarece aceasta presupune modificări profunde ale mentalității: schimbarea atitudinilor, normelor, modului de gândire. Se modifică, treptat, anumite elemente ale culturii politice. Cultura politică de tip democratic se modelează lent, acest proces fiind unul de durată, ca și procesul democratizării societății. Iar schimbările majore ale culturii politice într-o societate se produc, de regulă, doar odată cu schimbarea *generațiilor*.

Prin generație vom subînțelege o grupare socială bio-psiho-istorică, în care predomină oameni de aceeași vârstă, care se manifestă simultan, spontan, cu conștiința solidarității lor de vârstă.

Manifestațiile acestei grupări sunt condiționate de faptul că membrii componenți au participat la un anumit eveniment istoric, a carui influență au suferit-o în perioada lor de formație intelectuală - fapt care face să predomine în manifestațiile lor preocupări de aceeași natură.

După cum observă și M.Vulcanescu această predominare mai poate fi conditionată și de felul în care tineretul participă la activitatea colectivității și de încadrarea sau neîncadrarea lui în ierarhia socială existentă .

De aici deducem că *Tineretul* este o verigă de neînlocuit în această ierarhie socială de succedere a generațiilor, iar cu ea a orientărilor politice și nu în ultimul rând a istoriei care se formează continuu.

În perioada de tranziție spre democrație au loc transformări radicale atât în structura politică și economică a societății, cât și în conștiința socială, mentalitatea colectivă și individuală. Una dintre cele mai importante schimbări, ce continuă în prezent, este democratizarea societății. În procesul de constituire a unui regim politic democratic, cultura politică are un rol semnificativ, fiindcă ritmul reformelor democratice și caracterul lor depind anume de nivelul dezvoltării și tipul acestei culturi. În această ordine de idei, transformările democratice din Republica Moldova necesită modificări ale culturii politice a cetățenilor, formarea unei culturi politice de tip nou, democratic. *O potențială forță, care poate să devină pilonul transformărilor democratice din societate, o constituie tineretul studios – viitoarea intelectualitate a societății.* Studențimea de azi va deveni segmentul social-politic activ și factorul decizional al societății de mâine. Din acest considerent, valorificarea procesului de formare a culturii politice a studenților devine deosebit de actuală, necesitând fundamentare teoretică și practică.

Pentru nimeni nu este secret că societatea în care ne aflăm este în curs de îmbătrânire; ceea ce este, poate, mai îngrijorător este faptul că partea activă a societății se gasește la o varstă ridicată, iar prezența persoanelor tinere și de varstă medie la nivelurile de decizie este destul de redusă. Iată suficiente motive pentru care problemele generației tinere ar trebui să constituie obiectul preocupărilor permanente ale întregii noastre societăți.

Cu toate acestea avem a observa următoarele: percepția mediului socio-politic a tinerilor indică la prima vedere o atitudine critică, dar în profunzime, corelată cu alte aspecte, această atitudine este fals critică, întrucât toate aprecierile critice la adresa societății sau a statului și instituțiilor sale, tinerii le judecă din afară, de pe poziția observatorului detașat, nu se implică, ca și cum nu ar aparține spațiului pe care îl evaluează.

Această atitudine detașată a tinerilor în judecarea din afară a societății dezvăluie prezența unui hiatus grav (lacună), în componența cognitivă a orientărilor lor de valoare, cât și în cea morală. Hiatusul cognitiv se referă la lipsa unei noțiuni clare și corecte de societate. Tinerii nu vad în societate, societatea civilă unde fiecare are dreptul sau ar trebui să-l aibă, de a-și urmări în limitele legale propriile scopuri și interese. Dealtfel, 49% dintre tinerii cuprinși de un sondaj efectuat recent în Republica Moldova consideră că societatea îi înțelege foarte puțin sau deloc, iar 60,3% dintre ei au o atitudine și mai indiferentă față de stat, care, după parerea lor, îi înțelege din nou foarte puțin sau deloc. Din start, tinerii simt că nu au ce cauta într-o societate pe care nu o înțeleg ca societate civilă și față cu care nu se simt angajați moral. Deci, nuanțînd, atitudinea critică a tinerilor față de societate nu este una de critică "din interior", în calitate de participanți la această societate, ci este o atitudine unde critica înseamnă distanțarea de "societatea coruptă", dominată de violență și agresivitate.

Bunăoară un alt sondaj arată că nivelul de interes al populației tinere pentru politică este în continuă descreștere – de la 26,2% în februarie 2005 (interesați foarte mult sau mult) la 16,2% în aprilie 2006 și la 14% în noiembrie 2006. Tinerii se distanțează de politică tot mai mult și mai mult. Nu sunt interesați de evenimentele politice sau economice ce au loc în țară. Pentru a merge pe o cale durabilă de dezvoltare, Moldova, trebuie să dezvolte o societate civilă capabilă să joace un rol important în procesul de democratizare a țării, în care locul și rolul tinerilor să fie vizibil.

Pe de o altă parte, această delegare a responsabilității și căutării active de ierarhii valorice, de scopuri, pledează pentru un individualism pasiv. Acest individualism corelat cu valorizarea

familiei, cu noțiunea vagă de societate civilă, cu aproape constanta invocare a societății ca factor responsabil pentru sărăcie și alte disfuncționalități, apare ca unul pasiv, ca unul forțat, ceva de genul "ești obligat să fii singur, deoarece nu prea ai în cine să te încrezi", un individualism forțat al izolării. Acest individualism nuanțează o dată în plus inapetitul tinerilor pentru societate în general, pentru societatea civilă în special, și mai ales pentru relațiile de cooperare la acest nivel.

Astfel, deși în general ar fi dispuși să participe la viața asociativă și la diferite acțiuni sociale, *tinerii sunt totuși reticenți*. Pentru ca această dispoziție să capete un contur mai precis, pentru ca ea să se materializeze, ar fi necesar ca la nivelul politicilor sociale să se elaboreze programe speciale de antrenare a tinerilor pentru viața asociativă, programe care să faciliteze întâlnirea dintre tineri, astfel încât integrarea socială să se facă nu prin intermediul autorității paternale, politice sau de altă natură, ci prin chiar intermediul tinerilor, aceste forme de viață socială, de genul clubului, având printre altele și menirea de a ajuta la conturarea activă, nu doar defensivă, a identității de grup.

În acest context este cazul să ne referim la atitudinile studenților față de procesele social-politice.

Studenții se deosebesc de alte grupuri sociale nu numai prin modul de viață, ci și prin atitudinea față de evenimentele și procesele cu caracter social-politic. Vârsta, informațiile de care dispun, valorile de grup (între care libertatea de exprimare ocupă un loc foarte important) îi fac să reacționeze adesea înaintea altor grupuri sociale și într-un mod aparte la diverse evenimente politice. Participarea lor la Revoluție, fenomenul "Piața Universității", grevele studentești, cum ar fi greva din România din 1989 este doar un exemplu în acest sens, studenții fiind percepuți, ca și în alte țări, ca un adevărat <"barometru" al seismelor social-politice> .

Și noile fenomene cu caracter revoluționar, datate cu ziua de 7 aprilie 2009, în Republica Moldova de astă dată, vorbesc despre același <"barometru" al seismelor social-politice>, în situația unei oarbe culturi politice a unei părți din rîndurile tineretului sensibil la schimbări.

Totuși protestul studenților moldoveni aduce aminte de Revoluția din decembrie '89, când studenții români au luptat pentru libertatea lor, tinerii din Moldova fiind cu speranța ca demersul lor să aibă un impact pozitiv, să pună stop comunismului și să înceapă clădirea unei democrații autentice, ca fiind împotriva principiilor comunismului, împotriva îngrădirii dreptului la libera exprimare. În România, schimbarea a pornit de la tineri, de la detașamentele de studenți. Societatea lor nu poate progresa fără a lua în considerare dorințele tinerilor. Aceștia au demonstrat întotdeauna prin unitate și curaj faptul că reprezintă, în orice societate, promotorii noilor paradigme și au fost de nezdruncinat în convingerile lor .

Sub impactul democratizării asupra populațiilor tinere din Republica Moldova, se pune totuși întrebarea cum văd ei rezolvarea problemelor sociale: prin soluții democratice sau violente (la care s-a recurs, spre regret, din cauza unei slabe conștientizări a situației politice din care totuși făceau parte?..).

Deși e ușor de construit teoretic și mai dificil de operaționalizat astfel încât să descrie o varietate de situații sociale și comportamente ale tinerilor, în multe analize participarea tineretului apare mai curînd ca normă socială, ca standard teoretic pentru evaluarea poziției sociale a tineretului. Pe baza dihotomiei marginalitate - participare care descrie situații sociale diferite ale tineretului, F.Mahler (1983) a propus o clasificare a societăților în două categorii:

a) *societățile de tip tradițional, paternalist, autoritarist care atribuie tineretului un statut - rol de marginalitate și*

b) *societățile de tip modern, democratic care atribuie tineretului un statut - rol de participant egal, în viața economică, social-politică, culturală .*

Ultimul tip de societate este un model nerealizat vreodată, asimetria distribuției autorității menținîndu-se chiar și în societățile cele mai deschise.

Mișcările sociale ale tineretului au avut o viață mai lungă sau mai scurtă, au promovat valori și scopuri variate, s-au realizat pe "canale" diverse. Unele au fost doar expresia dezacordului cu lumea adulților, altele au fost un protest deschis, o cerere efectivă de participare socială, de redistribuție a prestigiului, autorității, a recompenselor materiale și simbolice ale schimbării sociale. *Experiența ultimelor trei decenii a arătat că tinerii pot exercita uneori o presiune*

semnificativă pentru a impune noi sisteme de valori, noi forme sociale, noi instituții sau chiar un nou regim politic.

Reacțiile "societății adulte" la "oferta de schimbare" formulată de tineri diferă de la o societate la alta: în unele țări - "panica morală" și creșterea presiunii normative, în altele - un răspuns politic articulat care integrează schimbarea; într-o țară represiune, în alta politici sociale menite să amelioreze situația socială a tineretului și să faciliteze integrarea socială dintre generații.

Cît de profunde sunt schimbările sociale de la o generație la alta? Independent de opțiunea teoretică, majoritatea analiștilor fenomenelor asociate tinereții, recunosc ca principalele probleme ale tineretului apar în legătură cu rolul său social și raporturile pe care le stabilește cu structura socială în care se integrează.

Pentru a nu avea situații cînd exercitîndu-și puterile, tinerii optează ne fiind conștienți de ceea ce optează și ce fac este necesară cultivarea unei culturi politice a acestora, pentru ca forța pe care o au să fie îndreptată doar în direcții pozitive de reconstruire a unei societăți prospere.

În baza celor spuse putem concluziona:

Necorespunderea dintre structura instituțiilor politice noi și standardele culturii politice vechi condiționează crize, confuzii și conflicte politice, iar pentru reușita și pentru accelerarea transformărilor democratice din societate, *este important să se mizeze pe tineri, pe formarea culturii politice de tip participativ a tinerilor, care pot să asimileze mai ușor valorile societății democratice.* Dar, mai ales, trebuie să se mizeze pe studenți, ei fiind cea parte de tineri, care va deveni segmentul social-politic activ și factorul decizional al societății de mâine, va deține funcțiile cheie în societate.

Cultura politică a studenților din Republica Moldova, ca și cultura politică a întregii societăți, este, în general, una de tip tranzitoriu, în care se îmbină mai multe elemente contradictorii.

Cultura politică a studenților se formează prin procesul de socializare politică, care, în perioada de tranziție spre democrație, are anumite caracteristici specifice și se confruntă cu mai multe piedici. Printre agenții socializării politice, care contribuie cel mai mult la formarea culturii politice a studenților în etapa actuală, se numără familia, massmedia, Internetul, organizațiile politice, organizațiile nonguvernamentale, instituțiile de învățămînt superior, organizațiile religioase și grupurile de similaritate.

În procesul de constituire a culturii politice a studenților, se întîlnesc aceleași obstacole, ca și în procesul de constituire a culturii politice democratice la alte categorii sociale, în genere: lipsește consensul, nu există un ansamblu de valori democratice clar conturate. Pentru ca socializarea politică a studenților moldoveni să constituie o reușită, *este necesar să fie implementate valorile politice noi, proprii societății democratice;* societatea trebuie să depună un efort considerabil, prin diferite instituții statale și nonstatale, prin intelectualitate, – pentru a forma un nou sistem de valori democratice.

În formarea unei culturi politice democratice a studenților, un rol mare îi revine sistemului de învățămînt superior, deoarece anume aici se cultivă viitoarea elită, de hotărârile căreia va depinde dezvoltarea societății. Instituțiile de învățămînt superior trebuie să asigure perceperea de către studenți a proceselor politice contemporane, să asigure adoptarea conștientizată de către ei a deciziilor politice. În acest context, calitatea cunoștințelor obținute de către studenți trebuie să fie de așa natură, încât să poată servi drept instrument eficient de implicare a lor în procesele politice la un nivel demn de un intelectual.

În acest context este inevitabilă studierea Politologiei, ca fiind una din sursele de orientare politică a studenților de primă importanță, dar din cite cunoaștem nu în toate instituțiile de învățămînt mediu de specialitate și superior acesta are loc (ex.: la Universitatea de Medicină, la Academia de Studii Economice ș.a.)

De aceea rectorii instituțiilor de învățămînt superior ar trebuie să introducă în planurile de învățămînt pentru toate specialitățile disciplina Politologia sau alte discipline politice, pentru a favoriza formarea culturii politice de tip participativ și democratic a studenților.

Iar pentru a accelera formarea unui sistem de valori democratice în societate și a favoriza funcționarea acestuia, este necesară introducerea obligatorie în curriculumul școlar a disciplinelor: Bazele științei politice, Filosofia, Etica.

Nu în ultimul rind organizațiile nonguvernamentale din Republica Moldova, în special, cele de tineret și cele studențești trebuie să participe activ la educația civică, promovarea cetățeniei active, cultivarea patriotismului și formarea culturii politice participative a studenților, acordând studenților oportunități de implicare civică, organizând conferințe, seminare, școli de vară, sa.

Iar cel mai important rămâne a fi motivația tinerilor. Aceștia trebuie să se axeze pe ideea ca anume fiecare din ei, ca indivizi sunt în acelaș timp și obiectul, și subiectul schimbării.

Că anume ei sunt suportul schimbărilor, dar și autori care-și construiesc propria sa piesă, în fond, sunt cei care își făuresc propria sa istorie, existența sa prezentă și viitoare.

Iar cu privire la reîntoarcerea la democrație, înseamna defapt- în vechi spirit creștin- daca nu chiar a ne judeca, măcar a nu judeca fără profunda cunoaștere a părților implicate în judecată. Confucius întrebat ce trebuie făcut pentru însănătoșirea statului a răspuns: „Să restaurăm cuvintele”. Deci ne recomanda respectul conceptelor.

Rămîne să le creem, noi, noua generație!.

Bibliografie:

1. „Tranziția politică actuală” Eseuri II (Caius Dragomir), ed. Dacia ,Cluj, 1992
2. „Tineretul deceniului unu: provocările anilor’90” (Ion Marginean) ed.Expert, București,1997
3. „Cultura politică a studenților, Cazul RM” (Galina Turcan), Chisinau, 2008
4. „Politica fără tineri – Viitor fără perspective” USM, 2008